

ЕНЕРГЕТИКА, КЛИМАТИЧНИ ПРОМЕНИ И ПОЛИТИКИ, ЕСТЕ ЕНЕРГИЕН ПАЗАР, ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ ДОСТАВКИ

I. ДОКУМЕНТИ, КОИТО ЕК ПРЕДСТОИ ДА ПРИЕМЕ СЪГЛАСНО „ЕВРОПЕЙСКАТА ЗЕЛЕНА СДЕЛКА“ (СОМ(2019)640, 11.12.2019)

ОСНОВНА ЦЕЛ: Европейският съюз да се превърне в равнопоставено и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, в която до 2050 г. са елиминирани нетните емисии на парникови газове и в която икономическият ръст не е свързан с използването на ресурси.

Тази визия на ЕК ще бъде представена пред Рамковата конвенция по климатичните промени на ООН в началото на 2020 г.

До март 2020 г. ЕК ще предложи европейски Климатичен закон, който ще превърне целите до 2050 г. в законодателство. **За индустрията остават неясни основните постановки на този закон, което прави невъзможна оценка на въздействието.** Единственото известно е, че наскоро приетите цели за намаляване на емисиите CO₂ до 2030 г. в сравнение с 1990 г. ще станат още по-строги.

До лятото на 2020 г. ЕК ще представи план с оценка на въздействието на поставянето на по-строги цели по отношение на емисиите парникови газове.

До юни 2021 г. ЕК ще прегледа и предложи изменения на всички инструменти, служещи за изпълнение на политиките по климата. Схемата за търговия с емисии ще е особено засегната, като нейният обхват вероятно ще бъде разширен. **Към момента е неизвестно как това би се отразило на цената на квотите парникови газове.**

Неизвестен срок. ЕК ще предложи изменение на Директивата за облагане на енергийните продукти като ще предложи промените да бъдат приемани с нормалните процедури за гласуване в ЕП и Съвета с квалифицирано мнозинство, вместо с единодушие.

Неизвестен срок. За борба с „изтичането на въглерод“ ЕК ще предложи въвеждане на механизъм за урежуване на въглерода на границите на ЕС (carbon border adjustment), което по същество е входящо мито. Този инструмент ще бъде **алтернативен** на досегашните мерки (компенсация на определени сектори за косвените разходи за емисии), предвидени в ЕСТЕ. По тези мерки немската индустрия е получила помощ за 2016 г. в размер на **289 млн. евро**, а за 2017 г. – в размер на **202 млн. евро**¹. Българската индустрия не е получила нищо, а ако тези мерки бъдат отменени – няма да получи нищо и въдеще.

Март 2020 г. ЕК ще приеме нова Индустриална стратегия за ЕС и нов план за действие за кръгова икономика, с които да се осъществят зеленият и цифровият преход.

¹ German Emissions Trading Authority (DEHSt) at the German Environment Agency (March 2019) State aid for indirect CO₂ costs of emissions trading (electricity price compensation) in Germany for 2017, p. 3

Признава се важността на енергоинтензивните индустрии като стоманодобив, химическа и циментова промишленост за икономиката на ЕС. **Считаме, обаче, че по-строгите политики в областта на енергетиката и климата биха оказали неблагоприятно въздействие върху конкурентоспособността на тези индустрии, тъй като те поради технологичната си същност потребяват много енергия, дори и при високи нива на енергийна и ресурсна ефективност.**

II. НЕПРОПОРЦИОНАЛЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

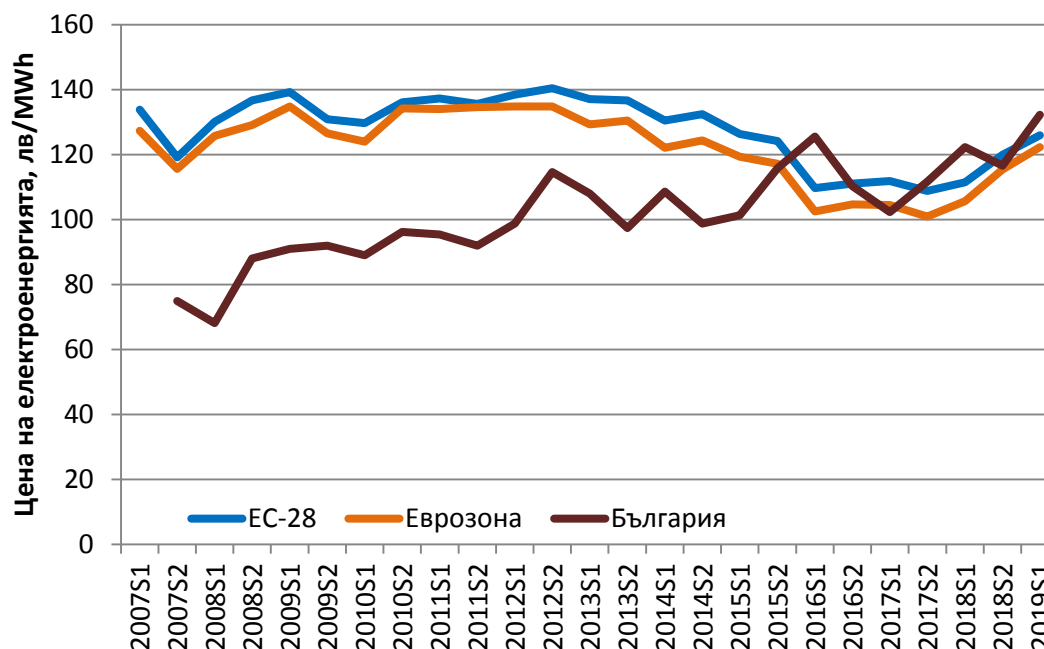
Българската икономика и в частност индустрията са засегнати непропорционално много от политиките в областта на енергетиката и климата поради три групи причини:

- Значителен дял на енергоинтензивната индустрия;
- Малък принос към общите емисии на Европейския съюз;
- Голям дял (около 40%) от производство на електроенергия от ТЕЦ, които имат малък общ принос към емисиите на ЕС, но са основните мощности в българската енергетика.

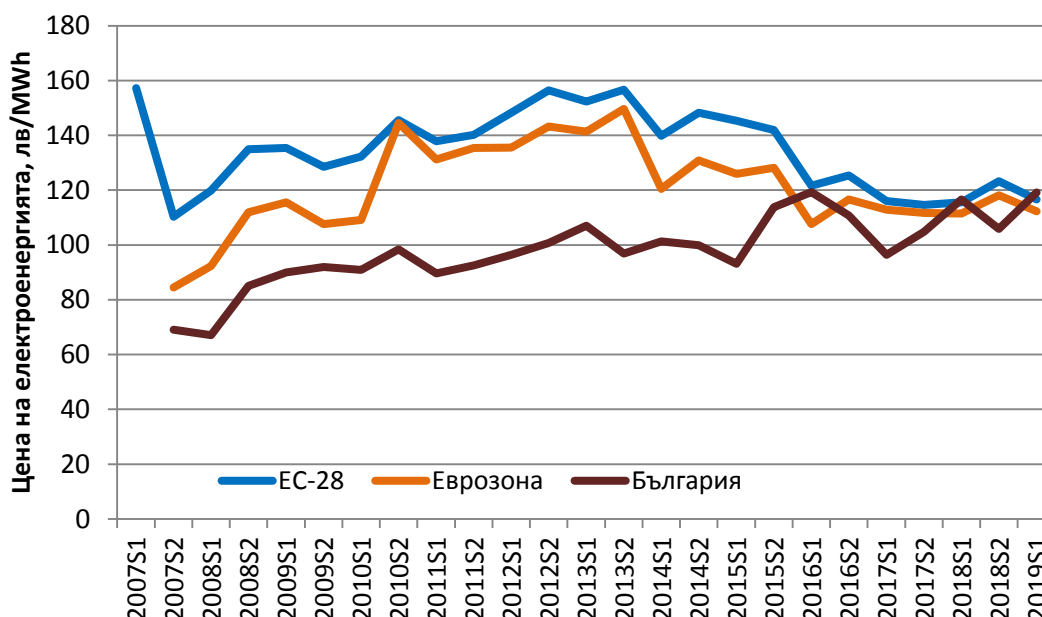
Предприятията от БАМИ, БМГК и БКХП формират **24%** от стоковия износ на България (**13,3 млрд. лв.**). Когато се добавят и предприятията от БФИЕК, нечленуващи в другите три асоциации, дялът би надхвърлил една четвърт.

По този начин конкурентоспособността на базовата индустрия е определяща за търговския баланс и формирането на добавената стойност в българската икономика.

България отговаря за между 1,1% и 1,4% от въглеродните емисии на ЕС, а Германия – за около 20-23%. Същевременно само за 2019 г. повишаването на цените на въглеродните емисии води до оскъпяване на електроенергията от ТЕЦ в България с около **54 лв./MWh** и до общо оскъпяване на електроенергията за всички потребители (битови и промишлени) с около **27 лв./MWh**. Средната цена на българската енергийна борса за 2019 г. е **95,14 лв./MWh**.

Фигура 1. Цена на електроенергията в лв./MWh за промишлени потребители с годишна консумация между 70 000 и 150 000 MWh (данни на Евростат)

Фигура 2. Цена на електроенергията в лв./MWh за промишлени потребители с годишна консумация над 150 000 MWh (данни на Евростат)

Ефектите върху цената на електроенергията за големите енергийни консуматори се виждат на Фигура 1 и Фигура 2, като от тях може да се констатира, че цената на енергията вече надвишава средната за ЕС и за Еврозоната, т.е. загубата на конкурентоспособност е видима. Това е така, тъй като разходите за електроенергия са с голям дял в себестойността на крайната продукция²:

- **38,5% за цинка;**
- 38,3% за алуминия;
- **27% за медта;**
- **20-40% за стоманата**³;
- **Около 50% за цимента**⁴.

III. МЕЖДУСИСТЕМНА СВЪРЗАНОСТ И ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ ДОСТАВКИ

Последните данни на ЕК сочат, че България изостава по отношение на изпълнение на целта си за електроенергийна свързаност. Междусистемната свързаност на страната се оценява на **7,1% при цел от 10%**. За потребителите е важно тази цел да се осъществи и дори да се преизпълни, защото повишената свързаност ще спомогне за елиминиране на „тесните“ места в общоевропейската електроенергийна система. Така ще се избегне създаването на „ценови острови“ в условията на повишена пазарна интеграция, произтичаща от процеса на изграждане

² <https://www.statista.com/statistics/1064989/non-ferrous-metals-electricity-cost-share-eu/>

³ https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:f07b864c-908e-4229-9f92-669f1c3abf4c/fact_energy_2019.pdf

⁴ Jose A. Moya, Aikaterini Boulamanti (2016) Production costs from energy-intensive industries in the EU and third countries, Joint Research Institute, European Commission, p. 19

на единна европейска пазарна зона. Такова явление се наблюдава в момента като България регистрира **най-високата в Европа средна цена за енергия на пазарния сегмент „ден-напред“ за първите 14 дни от 2020 г. в размер на 53,21 €/MWh.**

Що се отнася до свързаността на газопреносната мрежа, **България не отговаря на критерия N-1, като по данни на Европейската комисия покритието е едва 50,6%.** Това означава, че при отпадане на най-голямата единична връзка в българската газопреносна система, само 50,6% от потреблението на газ във върхов момент би било покрито от останалата инфраструктура. Същевременно, изискването на критерия N-1 е цялото потребление да бъде поето от останалата работеща инфраструктура. Това поставя България, респективно българските потребители, в силно уязвима позиция по отношение на сигурността на доставките и функционирането на пазара на природен газ.

Намалената свързаност оказва пряко ценово влияние – цената на природния газ за българските потребители в момента е **44,04 лв./MWh**, докато цената на Централноевропейския газов хъб в Баумгартен за януари 2020 г. е от порядъка на 12 евро/MWh (**23,47 лв./MWh**). Това засяга силно химическата промишленост, най-вече торвата, тъй като при производството на амоняк цената на суровината (природен газ) има принос от **85%** в себестойността на продукцията⁵.

⁵ Jose A. Moya, Aikaterini Boulamanti (2016) Production costs from energy-intensive industries in the EU and third countries, Joint Research Institute, European Commission, p. 21